

על קן צפור יגיעו רחמין

בפשרתנו אנו קוראים על אחת ממצוות התורה הפלאיות והיא מצוות שילוח הקן. לגבי מצווה זו נאמר במשנה¹: "האומר על קן צפור יגיעו רחמין משתקים אותו". מדוע? בגמרא שם מבוארים שני טעמים לעניין: הראשון – משום שמטיל קנאה במעשה בראשית, והשני – שעושה מידותיו של הקב"ה רחמים ואינם אלא גזירות.

הרמב"ן בפרשתנו מתפלמס עם דברי הרמב"ם במורה נבוכים בהקשר למצווה זו, ומסיק לבסוף: "וכן מה שאמרו 'לפי שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות', לומר שלא חס האל על קן צפור ולא הגיעו רחמיו על אותו ואת בנו, שאין רחמיו מגיעין בבעלי הנפש הבהמית למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו, שאם כן היה אוסר השחיטה, *[דהיינו: אדם הסובר שד' חס על קן צפור הוא טועה, שכן רחמי ד' אינם נואצים לבצול החיים שהרי השחיטה לא נאסרה בהמות]* אבל טעם המניעה *[דהיינו: סיבת מצווה זו]* ללמד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר כי האכזריות תתפשט בנפש האדם, *[דהיינו: מצווה זו אנו לומדים את מידת הרחמנות בה צלינו לנהוא, כפי שאנחנו נלמד שלא להתאכזר]* ... והנה המצות האלה בבהמה ובעוף אינן רחמנות עליהם, אלא גזירות בנו להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות *[דהיינו: זה הכלל מצוות הנוצרות לבהמות: אילו הן מצוות מתוכן אנו לומדים הנהגות טובות]* וכן יקראו הם כל המצות שבתורה עשה ולא תעשה גזירות, כמו שאמרו (מכילתא בחדש ו) במשל המלך שנכנס למדינה אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות, אמר להם כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם גזירות, כך אמר הקב"ה קבלתם מלכותי אנכי ה' אלהיך (שמות כ ב), קבלו גזירותי לא יהיה לך וכו' (שם פסוק ג). *[דהיינו: הרמב"ן משייך לנו סה כלל מצוות התורה כולן הן מצוות הבורא יתברך, ולאחר קבלת מצוות ד' מצוות ה' סני' כל יתר המצוות הן מצוות הבורא יתברך, שתכליתן, לפי המבואר לעיל, ללמדנו מידות מתוקה המצוות הללו]*.

מבואר מדברי קדשו של הרמב"ן כי תכלית בעלי החיים היא לצורך האדם, ומשום כך אין לרחם עליהם שכן זו תכלית ייעודם. כשם שתכלית פעולת האדם בעולם היא לעשות נחת רוח ליוצרו, וכשהוא מתייטר בעוה"ז ואף מוסר נפשו למען קידוש ד' אין בכך צער אלא עליה של קדושה.

אולם יש לעיין בדברי התוס' יו"ט על המשנה, וזו לשונו: "וטעמייהו דוקא בתפלה, שכשאומר בתפלה מחליט הדבר ולהכי משתקין אותו, מה שאין כן דרך דרש או פשט". דהיינו: מבואר מדבריו שרק בתפילה קיים איסור לומר "על קן צפור יגיעו רחמין", אולם בדרך של לימוד או

¹ ברכות ל"ג, ב.

דרשה אין בכך בעיה. יש להבין: אם מחוץ לתפלה מותר לומר זאת, משמע שכן יש מקום לדבר על מצוה זו כעל גילוי רחמי ד', וא"כ מהו האיסור המיוחד דווקא בתפילה?

מבאר מו"ר הרב לוריא זצ"ל² כי קיים הבדל בין גילוי המצוות פה למטה בעולם הזה לבין שורשן בעולמות העליונים. אמת כי בהתבוננות חיצונית אנו יכולים לראות במצוות שילוח הקן את גילוי רחמי ד' על בריותיו, אולם כשאדם עומד בתפילה לפני קונו הרי ששורש התפילה הוא מה שנעשה בעולמות העליונים. אולם, לעיתים בני אדם רואים את התפילה כבקשת צרכים גרידא, ועל כך נאמר בדבר חז"ל³: "דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם" – מבאר שם רש"י: "כגון תפלה, שעולה למעלה". דהיינו: התפלה פועלת בעולמות העליונים, אין זו רק הסתכלות שטחית חצונית של בקשת ענייני העולם הזה בלבד. בתפלה נבנה בניין בעולמות העליונים, ובמצאות זו לא שייך עניין רחמי ד' בגילוי למטה, אלא אילו הן גזירות בבניין העליון מכוח דביקות האדם בוראו. משום כך אדם ההופך את תפילתו רק לצורך גילוי רחמי ד' בעולם התחתון הוא מהרס בכך את שורש בניין תפילתו בעולמות העליונים. מעבר לכך: כשם הנהגת עולם החי הוא בגדר של גזירה לפניו יתברך, ולא שייכת שם מידת הרחמים, הרי ודאי שבבניין העולמות העליונים קיים עניין זה של גזירות ד' בהן אין אחיזה לגילוי מידת הרחמים.

נחתום בדברי הרמב"ן בסוף ביאורו למצווה זו, דברים בהם אנו מתחברים עם המימד הפנימי של המצווה: " אבל במדרשו של רבי נחוניא בן הקנה בשלוח הקן מדרש שיש במצוה סוד. אמר רבי רחמאי: מאי דכתיב 'שלח תשלח את האם' ולא אמר 'את האב'? אלא 'שלח תשלח את האם בכבוד' אותה בינה שנקראת אם העולם דכתיב (משלי ב ג) 'כי אם לבינה תקרא'. מאי 'ואת הבנים תקח לך'? אמר רבי רחמאי: אותם בנים שגדלה, ומאי ניהו? שבעת ימי הסוכה ודיני שבעת ימי השבוע וכו'. והנה המצוה הזאת רומזת לענין גדול, ולכך שכרה מרובה למען ייטב לך והארכת ימים". דהיינו: מצוות שילוח הקן רומזת לענייני גילוי מידת הבינה, הרומזת לעולם התשובה והחירות, מכוחה מגיעים לגילוי שבעת ימי הבניין, שהן הספירות באמצעותן מנהיג השי"ת את עולמו.

יהי רצון שהשי"ת ינחנו בדרך אמת, ונזכה במהרה לישועה שלימה!!

² בית גנזי לספר דברים עמ' תתמ"ט.
³ ברכות ו', ב.

